

Розділ 2.

МУЗИКА БУКОВИНИ

УДК 78.071.1(477) Мандичевський: 784.5

DOI 10.34064/khnum2-3102

Каплієнко-Ілюк Юлія Володимирівна

Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича,

доктор мистецтвознавства, доцент, кафедра музики

e-mail: yuliyakaplienko@gmail.com

ORCID iD: 0000-0002-6114-9680

**«Сила гармонії» Євсевія Мандичевського
як зразок ранньої кантатної творчості композитора**

У статті досліджено творчість буковинського композитора світового рівня другої половини XIX – початку XX століття Євсевія Мандичевського, зокрема кантату «Сила гармонії». Цей твір – один з ранніх зразків кантатної спадщини композитора, що став першим етапом на шляху його творчого зростання. Уперше здійснено музикознавчий аналіз твору, на основі якого виявлено характерні риси композиторського мислення Є. Мандичевського. За результатами дослідження з'ясовано, що спадщина Є. Мандичевського охоплює різні жанри музичної творчості, проте найбільш вагомю є кантатна сфера, де автор демонструє майстерність у створенні монументальних жанрів та здатність виконувати складні творчі завдання. У кантаті «Сила гармонії» втілюються романтичне світовідчуття композитора, знання ним музичної спадщини Західної Європи, стилю зарубіжних композиторів, традиційних прийомів письма. Є. Мандичевський вміло оперує великим складом виконавців, майстерно використовує тембровий колорит вокальних голосів та музичних інструментів, демонструє знання музичних форм, застосувавши досить складні композиційні структури. Високий рівень професіоналізму композитора засвідчує володіння

ним поліфонічною технікою письма, зокрема використання форми хорової фуги, застосування тембрової поліфонії тощо. Отже, у кантаті «Сила гармонії» Є. Мандичевський, незважаючи на юний вік, проявив талант і професіоналізм у оркестровці, оригінальність гармонічного мислення, майстерність у застосуванні контрапункту, а також знання природи людського голосу.

Ключові слова: музика Буковини; композитори Буковини, Євсевій Мандичевський; Джон Драйден; музичний стиль, велика форма, кантата, хорова фуга.

Постановка проблеми.

Творчість буковинського композитора та музикознавця другої половини XIX – першої чверті XX століття Євсевія Мандичевського відіграє важливу роль у становленні та розвитку композиторської школи Буковини. Цей край у минулому був під володарюванням різних європейських держав, що вплинуло не тільки на його економічний, політичний, релігійний, соціальний, але й на культурний стан. Роль Є. Мандичевського постає як особливо значуща у процесі міжкультурних контамінацій. Його ім'я було відомим у багатьох культурних центрах Європи, а його педагогічний хист і музикознавчі здобутки цінувалися багатьма музикантами й композиторами світового рівня, зокрема Й. Брамсом. Є. Мандичевський був неперевершеним редактором та упорядником творів багатьох європейських композиторів свого часу, його напрацювання й дотепер викликають величезний інтерес серед зарубіжних музикознавців. Тому постать Є. Мандичевського, його творча та музикознавча спадщина заслуговують ґрунтовного вивчення й аналізу. Адже вшанувати славетного земляка повинні й сучасні вітчизняні науковці, історики, мистецтвознавці, на його рідній землі, зв'язок з якою ніколи не губився за життя музиканта, проте був утрачений на довгий час після його смерті. Тільки на початку XXI століття серед буковинської спільноти з'явився величезний інтерес до творчої особистості Є. Мандичевського. Зокрема, завдяки співпраці із зарубіжними дослідниками вдалося відродити на Буковині творчу спадщину Мандичевського: віднайдено значну частину рукописних творів автора, що не звучали з часів їх написання, проте мали великий успіх

під час їх прем'єрного виконання; організовано концерти, фестивалі, урочистості, науково-просвітницькі заходи, завдяки яким удалося не лише популяризувати творчість композитора, але й встановити історичну справедливість стосовно значення буковинського краю в історії розвитку світової музики та європейської музикознавчої думки.

Отже, дослідження творчої спадщини Є. Мандичевського *актуальне* в наш час не тільки на теренах української науки, але й за кордоном, де його постаті надається велике значення у процесі становлення музичної культури Західної Європи на межі століть. Дослідження кантати «Сила гармонії» – одного з ранніх творів Мандичевського – важливе, адже воно дозволяє виявити ґрунтовність теоретичної підготовки музиканта, що стала основою його майбутнього творчого зростання. *Новизна* цього дослідження полягає в детальному музикознавчому аналізі твору та виявленні характерних рис композиторського мислення Є. Мандичевського.

Останні дослідження і публікації. Перші згадки про творчу особистість Євсевія Мандичевського можна знайти у праці Антона Норста – буковинського німецькомовного історика, літератора, журналіста та автора багатьох розвідок про Буковину, зокрема її культурний розвиток. У книзі про Товариство сприяння музичному мистецтву на Буковині (Norst, 1903), у розділі, присвяченому святкуванню 20-річного ювілею від його заснування, автор дає одну з перших оцінок кантати «Сила гармонії» Є. Мандичевського і зазначає, що цей твір «неймовірно вдалий», написаний талановитим буковинцем, проте технічно складний для виконання (Норст, 2021: 108). В українському музикознавстві творчій постаті Є. Мандичевського присвячена стаття О. Яцків (1998), де розкриваються окремі деталі життя і творчості композитора.

Останнім часом в Україні активізувався інтерес до творчої спадщини буковинського композитора, нова інформація з'явилася у статті Л. Кияновської (2012), де репрезентовано творчу постать Мандичевського в українському музично-науковому середовищі. Зарубіжні науковці також сприяють розповсюдженню творчості буковинця зі світовим ім'ям та інформації про нього, посилюючи інтерес до його особистості і з боку буковинських дослідників. За підтримки Австрійської служби академічних обмінів OeAD 2016 року

розпочав дослідження життя і творчості «віденця з Буковини» австрійський музикознавець Дітмар Фрізенеггер (2017). Віденська музикознавиця Хайгана Преда-Шіmek провела цікаве дослідження творчих контактів Є. Мандичевського та Й. Брамса, яке дає змогу глибше зрозуміти вагомість постаті буковинського музиканта й педагога у світовому культурному просторі тогочасної Західної Європи (Preda-Schimek, 2007). На Буковині, у Чернівцях, наукова еліта краю, зокрема краєзнавці, дослідники Чернівецького національного університету, бібліотекарі, архіваріуси, музична спільнота, доклали чимало зусиль для пошуку, дослідження та залучення творчої спадщини Є. Мандичевського в музичний простір Буковини та України загалом. Доцільно відзначити публікації таких чернівчан, як В. Акатріні (2015, 2017, 2018a, 2018b), О. Залуцький (2011, 2012), Я. Вишпінська (2011), А. Кушніренко (2011), які віднайшли невідомі досі факти з життя Є. Мандичевського, вивели із забуття його геніальні твори й охарактеризували музичну діяльність композитора. Значну увагу дослідженню творчості Є. Мандичевського приділено в монографії Ю. Каплієнко-Ілюк (2020). Однак, незважаючи на неабияку зацікавленість постаттю буковинського композитора, у науковому просторі не вистачає розвідок про його спадщину, немає ґрунтового аналізу його творів, не вистачає музикознавчої оцінки досягнень митця. Тому дослідження його музики, зокрема кантати «Сила гармонії», дозволить поповнити науковий простір новою інформацією, у тому числі щодо історії створення кантати й особливостей усіх її частин, та обґрунтувати висновки щодо стильових рис творчості Є. Мандичевського.

Мета статті – здійснення музикознавчого аналізу кантати «Сила гармонії» – одного з ранніх творів буковинського композитора кінця XIX – початку XX століття Є. Мандичевського – та виявлення характерних рис творчого мислення митця.

Методологія дослідження. Використано комплекс методів, важливих для виявлення особливостей музичного твору композитора. Серед них виділимо такі:

– біографічний, що дозволяє розкрити деталі життя і творчості Є. Мандичевського, виявити цікаві факти його соціальної та культурної діяльності;

- історико-культурологічний, що уможливило виявлення історичних передумов виникнення ідеї створення кантати;
- метод музикознавчого аналізу, який використано для характеристики окремих елементів музичного твору;
- метод теоретичного узагальнення, що дозволив сформулювати висновки щодо особливостей творчості буковинського композитора.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Євсей Мандичевський (18.08.1857–13.07.1929) – композитор, педагог і музикознавець, який народився поблизу Чернівців, у селі Молодія. З дитинства хлопчиків прищеплювали любов до народної пісні та романсів. Є. Мандичевський навчався у Чернівецькій гімназії, де його наставником був С. Воробкевич, який суттєво вплинув на формування художніх смаків юнака, та, помітивши в нього талант, намагався його всіляко розвивати. Початкову музичну освіту Мандичевський отримав у Музичній школі Товариства плекання музичного мистецтва на Буковині, керівником якої був Адальберт Гржималі, де він навчався грати на віолончелі, фортепіано та скрипці (згідно даним К. Демочко, 1990). Яскравими виявилися його теоретичні здібності, що уможливили подальшу музикознавчу та композиторську діяльність. Під час навчання в гімназії, у віці 16 років, Мандичевський створив Кантату для хору, солістів і оркестру, яку під його керівництвом було виконано в Чернівцях у 1873 році (Norst, 1903: XXX). Як початківця, композитора удостоїли премії на музичному конкурсі в Лейпцигу.

Композиторська спадщина Є. Мандичевського чимала: духовна музика, зокрема 12 літургій на румунські та українські тексти, окремі молитви («Отче наш», «Тебе славимо», «Алілуя»), псалми, канони, дві католицькі меси. Значні його вокально-хорові твори, серед яких кілька кантат – «Сила гармонії» (1882), «У краю буків» (1888–1889), «Кантата на 50-річчя Греко-східної вищої реальної школи в Чернівцях» (1913); цикли пісень – «Жулейка», «Сльози», румунські пісні, вокальний квартет у супроводі фортепіано «Стрілець» (1905), дитячі пісні та оперета, окремі чоловічі хори тощо. Зокрема, Є. Мандичевський – автор 11 хорів на тексти Тараса Шевченка («Ой, діброво», «І день іде, і ніч іде»), Юрія Федьковича («Оскресни, Бояне», «Кобзарська зірниця», «Наш рідний край», «Місяцю-князю» та ін.),

на румунські, молдавські, німецькі тексти. Мандичевського цікавила творчість таких поетів, як М. Емінеску, В. Александрі, О. Влахуце, Ф. Клопшток, Г. Гейне, Ш. Іосиф та інші.

Монументальні твори Є. Мандичевського, зокрема кантати «Сила гармонії», «У краю буків», вирізнялися особливою майстерністю. «Сила гармонії» – «Der Harmonie Gewalt» (Mandyczewski, 2017) прокладає шлях майбутнім творам Є. Мандичевського. Ще в юному віці він талановито пише складний і об'ємний твір. Це свідчить про його майстерність і вміння працювати з великим колективом виконавців (симфонічний оркестр, орган, мішаний хор та солісти), якому він довіряє розгорнуті поліфонічні форми, номери для різного складу учасників. Автор сміливо оперує тембровим колоритом і віртуозно поєднує різні оркестрові групи. Отже, Є. Мандичевський створює кантату, в якій звертається до розвинутих поліфонічних форм: вона складається із семи частин, наскрізь пронизаних прийомами поліфонічного розвитку, де перша й остання частини – хорові fugи.

Ідею створення кантати Є. Мандичевському запропонувало Чернівецьке музичне товариство, яке в жовтні 1882 року мало святкувати 20-річчя свого заснування. Композитору довелося працювати над кантатою в досить короткий термін, оскільки проведення концерту було заплановано за три місяці. Святкування ювілею тривало 12 і 13 жовтня 1882 року. На високому професійному рівні було проведено два концертних вечори. Виконання кантати відбулося завдяки місцевим колективам та учасникам румунського хору «Armonia», підтверджуючи «характерне для габсбурзьких Чернівців прагнення до суспільного єднання, яке виходило б поза етнічні та мовні межі» (Фрізенеггер, 2017: VIII).

Лише у вересні 2017 року, завдяки діяльності австрійського музикознавця Дітмара Фрізенеггера, в Чернівецькій обласній філармонії імені Д. Гнатюка, у межах концертів, присвячених 140-річчю заснування філармонії та 160-річчю від дня народження Євсевія Мандичевського, кантату «Сила гармонії» було виконано знову.

В основу кантати покладено німецький текст твору англійського поета і драматурга Джона Драйдена «Пісня на день Святої Цецилії» («A Song for St. Cecilia's Day»), що 1739 року була вико-

ристана Г. Ф. Генделем мовою оригіналу як основа для «Оди на день Святої Цецилії». Це алегоричний текст, у якому йдеться про перетворення хаотичної природи в гармонійний світ, і Є. Мандичевський влучно використав його у своїй кантаті, що присвячена ювілею Чернівецького музичного товариства, діяльність якого сприяла піднесенню й розвитку культури Буковини.

Музичне оформлення семичастинної кантати повністю відповідає словесному тексту: музичними засобами композитор передає зміст поетичних рядків, оригінально підбирає виконавський склад, створюючи музичну картину «музики небесної», зображаючи «спів янголів», «звук горну», «плач флейти», «дзвінкий голос скрипки», «священний спів органу» тощо.

Перша частина кантати Є. Мандичевського, написана в тональності Мі-бемоль-мажор, стала найоб'ємнішою і дуже вагомою в циклі: показовими є як репризне повторення її матеріалу у фінальному хорі, так і її найбільш розгалужена і складна структура – використання в ній вищої поліфонічної форми – фуги. Ця частина написана у складній двочастинній формі ямбічного типу, дві частини якої мають ознаки типового мініциклу – прелюдії з фугою. У першому розділі, що складається з двох фактурних елементів – гармонічного та поліфонічного, готується поява основного, другого розділу форми – фуги.

Тема фуги має урочистий характер, інтонаційно пов'язана з початковим висхідним рухом зі стійкими щаблями тональності (*приклад 1*). Її розміреність, неквапливість сприяють створенню святкового піднесеного настрою. Розвиток теми в партіях хору підкреслюється подвоєнням групою дерев'яних духових інструментів.

Поступове накопичення енергії у послідовному вступі низки голосів (бас, тенор, альт, сопрано) в експозиції фуги створює враження пробудження природних сил з безформного хаосу.

В інтермедії урочисто звучить оркестр, в якому підвищена роль відведена духовим інструментам, а початковий тематичний елемент отримує імітаційний розвиток. Середня частина фуги – розробка – починається темою, зіграною духовими інструментами у квінтовому тональному співвідношенні, характерному для експозиційного викладу

(Ля-бемоль-мажор – Мі-бемоль-мажор). Наступний розділ розробки демонструє розвиток теми, яка виконується *stretto* в альтовій і теноровій хорових партіях, не виходячи за рамки основної тональності. Відбувається поступове накопичення динаміки, і після короткої інтермедії з'являється досить тривала кульмінаційна зона, основана на інтонаціях теми.

Приклад 1. *С. Мандичевський. Кантата «Сила гармонії».*
Перша частина (тема фуги)

Реприза форми розгорнута та має декілька етапів розвитку: спочатку тема звучить у струнних інструментів у основній тональності в характерному для розробки імітаційному контрапунктичному викладі. Поступово тема забарвлюється звучанням дерев'яних духових, а на третьому етапі розвитку перехоплюється мідними духовими інструментами. Наприкінці, скорочено, у субдомінантовій тональності, тема звучить в унісонному викладі хорових партій. Перша частина кантати завершується урочистою кодою.

Друга частина кантати – жіночий дует у складі сопрано і мецо-сопрано (*приклад 2*). Дует розвивається в тональності Соль-мажор, одній із найпоширеніших тональностей церковних гімнів. Поліфонічне двоголосся чергується з епізодами гармонічного складу, де автор намагається, услід за поетичним текстом, зобразити спів ангелів, звуки «музики небесної», які підносять «душу до небес».

Характерний тридольний метр, принципи розвитку наближують цю частину до стилю, притаманного класичним жіночим оперним дуетам.

Третя частина кантати – черговий етап у розвитку сюжетної лінії твору. Вона концентрує моменти дії, протидії, боротьби і перемоги (*приклад 3*). Ця частина циклу символізує перешкоди на шляху по-

долання хаосу і руйнування, що асоціювалися і з тогочасним станом культурного розвитку Буковини.

Приклад 2. Є. Мандичевський. Кантата «Сила гармонії».
Друга частина (жіночий дует)

The image shows a musical score for a women's duet. It consists of five staves: Soprano (S.), Alto (A.), Violin I (V.I.), Violin II (V.II), and Cello/Double Bass (Vc.). The vocal parts have the lyrics: "Wie hebt und senkt Ma-rik der See - le Pfad". The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth notes in the strings.

Приклад 3. Є. Мандичевський. Кантата «Сила гармонії».
Третя частина (чоловічий хор)

The image shows a musical score for a men's choir. It consists of five staves: Tenor I (T.I), Tenor II (T.II), Bass I (B.I), Bass II (B.II), and piano accompaniment for Violin I (V.I) and Cello/Double Bass (Vc.). The vocal parts have the lyrics: "Der Schall der Trom-pe - te, er ruft uns zur Schlacht". The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth notes in the strings.

Чоловічий хор відповідає стилю німецьких хорових пісень Liedertafel та чимось нагадує номери з опери «Вільний стрілець» К. М. Вебера. Крайні розділи тричастинної форми в тональності

Ре-мажор відзначені гармонічним викладом, урочистим піднесенням характером, підвищеною роллю духових інструментів. Середня частина доручена оркестру, написана в дусі переможного маршу в тональності Фа-мажор.

Четверта і п'ята частини кантати становлять особливу групу в циклі – вони об'єднані схожим принципом реалізації задуму композитора, який ґрунтується на звукозображальних прийомах втілення вербального змісту: звучать саме ті музичні інструменти, про які йдеться у поетичних рядках.

Четверта частина (приклад 4) починається флейтовим мотивом із низхідними жалібними інтонаціями, який передає зміст тексту – «плач флейти» з приводу приреченості становища, що склалося.

Приклад 4. С. Мандичевський. Кантата «Сила гармонії».

Четверта частина (тема флейти)

Темою флейти пронизана вся частина кантати, вона звучить навіть у завершенні арії, показуючи неминучість трагічної розв'язки. В арії альтя (мецо-сопрано) із супроводженням дерев'яних духових з'являється епізод, де в оригінальному дуєті співацький голос поєднується з «голосом» оркестрового інструмента – альтя, що виконує соло. Таким чином, три фактурні лінії створюють тембральну поліфонію. Тональне забарвлення до-мінору і ряд тужливих інтонацій надають темі відтінку заупокійного співу.

П'ята частина представлена арією тенора, написаною в сі-мінорі, яка розкриває розчарованість і болісні відчуття від нерозділеного кохання (приклад 5). Голос скрипки, створюючи своєрідний тембровий дуєт з теноровою партією, символізує «душевні муки» і «глибокий біль».

Приклад 5. *Є. Мандичевський. Кантата «Сила гармонії».*
П'ята частина (арія тенора)

Використовуючи музичні засоби для детальної передачі змісту поетичного тексту, композитор створює сповнену яскравої експресії вокальну мелодію, що «змагається» з імпровізаційністю інструментальної партії скрипки. Загальний настрій і типова експресія, характерні для пісенно-поетичних традицій романтичного періоду, дозволяють провести певні паралелі з любовними «зізнаннями» Р. Шумана. Є. Мандичевський знову пропонує зануритись у тембральну поліфонію, але в цьому випадку в іншому виконанні – тенор і скрипку супроводжує струнна оркестрова група.

Шоста частина кантати – структурно найскладніша. Це – подвійний хор в тональності Мі-мажор, написаний у три-п'ятичастинній формі, в якому постає образна картина «мистецтва співу», що «злітає до неба». На початку першого розділу частини звучання жіночого хору у супроводі органу влучно відтворює образ «ангельського співу» (приклад 6). Загальний розвиток ґрунтується на зіставленні жіночої та чоловічої хорових груп, утворюючи куплетно-варіаційну форму. Імітаційні прийоми, що пронизують кожен куплет, поволі ускладнюють та динамізують її, демонструючи приклад поліфонічних варіацій.

Приклад 6. *Є. Мандичевський. Кантата «Сила гармонії».*
Шоста частина (початок)

Andante religioso

1. Sopran
Doch ist Wissen mit der Gleichheit und weisheit das Kennzeichen.

2. Sopran
Doch ist Wissen mit der Gleichheit und weisheit das Kennzeichen.

Alt
Doch ist Wissen mit der Gleichheit und weisheit das Kennzeichen.

Organ
Andante religioso
p basso

Контрастним до цієї ідилії є другий розділ форми, який створює образ «підіймання землі» з водних глибин: в однойменній тональності мі-мінор «кроки» тембрально низьких інструментів оркестру, які пізніше перехоплюються хором чоловічих голосів, звучать обережно і загадково. Тема згодом охоплює всі регістри, символізуючи силу морських хвиль, і в момент, коли напруга досягає найвищого апогею, несподівано стискається і затихає. Третій розділ форми у вигляді жіночого тріо послаблює напруженість і слугує своєрідним переходом до репризи, де повертаються основна тональність, звучання органу та жіночого хору. Наступні два розділи зі змінами повторюють матеріал двох попередніх, що вказує на ознаки три-п'ятичастинної форми.

У фіналі кантати звучить урочистий заключний хор, що виконує в циклі номерів функцію динамічної розгорнутої репризи. Отже, *сьома частина* починається з оркестрового вступу, написаного в тональності До-мажор, де на перший план виступає дует двох валторн (приклад 7).

Наступні три основні розділи цієї частини мають контрастний музичний зміст. Перший з них – досить розгорнутий, неоднорідний

за тональним і тематичним планами, що слідують за текстом та використовують новий музичний матеріал. У другому розділі коротко повторюються початкові інтонації першої частини кантати, але без характерного поліфонічного епізоду, що був досить розгорнутим і розлогим на початку кантати.

Приклад 7. *Є. Мандичевський. Кантата «Сила гармонії». Сьома частина (вступ)*

The musical score is divided into three systems. The first system includes the woodwind section: 2 Flutes, 2 Oboes, 2 Clarinets in B, 2 Bassoons, and Kontrabaß. The second system includes the string section: 2 Violins in F, 2 Horns in F, and the vocal parts: Alto and Tenor voices, and Bassoon. The third system includes the string section: Violine I, Violine II, Viola, Violoncello, and Kontrabaß. The tempo is marked 'Molto moderato'. Dynamics include 'p' (piano) and 'pp' (pianissimo). There are first and second endings indicated by '1.' and '2.' above notes. The vocal parts are marked '1. Solo'.

Ці попередні етапи розвитку готують третій, головний розділ цієї частини – фугу. Отже, фінальна фуга повертається до тональності Мі-бемоль-мажор і повторює матеріал першої частини кантати, однак зі значними змінами. Експозиція і більша частина середнього розділу фуги точно повторюються, проте динамічне напруження поступово зростає, досягаючи фінальної кульмінації, а реприза замінюється урочистою кодою на підтвердження провідної ідеї кантати, що полягає в утвердженні творчого володарювання Гармонії, якій надається значення величної божественної сили.

Висновки.

Євсевій Мандичевський – композитор, музикознавець, педагог, авторитет якого визнаний світовою спільнотою як минулого, так і сучасності. Інтерес до його творчої діяльності все більше зростає і потребує наукового осмислення. У дослідженні відзначені особливий вплив на формування таланту та художніх смаків Мандичевського творчо-музичного середовища Буковини та Чернівців, початкової освіти в музичній школі Товариства сприяння музичному мистецтву на Буковині, а також початок творчої діяльності композитора ще в юнацькі роки, підтримка та визнання його таланту місцевими педагогами та музикантами.

У досить великій різножанровій творчій спадщині Є. Мандичевського найбільш вагомим є кантатна сфера. Дослідження кантати «Сила гармонії» – одного з перших творів великої форми у його доробку – виявило ряд особливостей цієї композиції, що стали стильовими підвалинами майбутньої зрілої творчості митця. Серед них виділимо такі:

- 1) майстерність створення монументальних жанрів та здатність виконувати складні творчі завдання в короткий термін;
- 2) чітка драматургія кантати, спрямована на втілення основної ідеї твору – алегоричного порівняння гармонії світу, що зросла із хаосу, зі становленням музичної культури Буковинського краю;
- 3) романтичне світовідчуття;
- 4) знання музичної спадщини тогочасної Західної Європи, музичного стилю зарубіжних композиторів, володіння традиційними

прийомами письма, орієнтація на зразки німецької музики, зокрема хорової пісні *Liedertafel*;

- 5) слідування музики за вербальним текстом;
- 6) вміння оперувати великим складом виконавців;
- 7) майстерне використання тембрового колориту вокальних голосів та музичних інструментів;
- 8) експресивність вокальної мелодики та імпровізаційність і віртуозність окремих інструментів, зокрема скрипки, що характерно для місцевої виконавської традиції;
- 9) знання музичних форм, яке дозволило композитору застосовувати досить складні та об'ємні музичні структури;
- 10) володіння поліфонічною технікою письма: використання поліфонічних прийомів і форм, зокрема хорової фуґи, у найбільш значимих частинах кантати, застосування тембрової поліфонії тощо.

Отже, у кантаті «Сила гармонії» Є. Мандичевський, незважаючи на свій юний вік, проявив талант і професійну майстерність щодо інструментування, гармонічного та контрапунктичного мислення, а також знання природи людського голосу. Цій ранній твір мав великий успіх вже при першому виконанні, що дало композиторові поштовх до майбутніх творчих досягнень.

Перспектива подальшого розвитку теми. Дослідження творчості Євсевія Мандичевського має значні перспективи, адже останнім часом з'явилося багато нової інформації про композитора, віднайдено нові документи, музичні твори митця, виявлено подробиці щодо походження видатного буковинця. Інтерес до особистості Мандичевського з боку міжнародної наукової спільноти викликав сплеск активності місцевих дослідників у її вивченні. Однак творча спадщина композитора потребує подальшого упорядкування та музикознавчого аналізу, зокрема, слід розпочати роботу з аналізу інших творів Мандичевського, серед них кантати «У країні буків», створеної через шість років після написання «Сили гармонії».

ЛІТЕРАТУРА

Акатріні, В. М. (2015). Повернути втрачені імена: сім'я Мандичевських. *Молодий вчений*, 7 (2), 32–36.

- Акатріні, В. М. (2017). Відновлення фактів про походження Євсевія Мандичевського. *Молодий вчений*, 11 (5), 703–706.
- Демочко, К. (1990). *Музична Буковина: Сторінки історії*. Київ: Музична Україна.
- Залуцький, О. В. (2012). Вступна стаття про Євсевія Мандичевського. У кн. Залуцький О. В. (уклад.). *Музичне краєзнавство Буковини (присвячене 155-річчю з дня народження Є. Мандичевського)*. (Хрестоматія. Навчальний посібник до курсу «Музичне краєзнавство»). Вип. 9, сс. 3–5. Чернівці: Чернівецький національний університет.
- Каплієнко-Глюк, Ю. В. (2020). *Музичне мистецтво Буковини. Сільові парадигми композиторської творчості XIX–XXI ст.* (Монографія). Чернівці: Букрек.
- Кияновська, Л. (2012). Євсевій Мандичевський у музичній Україні. *Українська музика*, 1 (3), 38–47, http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrmuzyka_2012_1_8.
- Кушніренко, А. М., Залуцький, О. В., & Вишпінська, Я. М. (2011). *Історія музичної культури й освіти Буковини*. (Навч. посібник). Чернівці: Чернівецький національний університет.
- Норст, А. (2021). *Товариство сприяння музичному мистецтву на Буковині. 1862–1902*. (Пер. з нім. М. Литвинюк, О. Ванкевич, А. Даскалюк). Чернівці: Книги–XXI.
- Фрізенеггер, Д. (2017). Передмова до серії: Музика в Чернівцях – друге відкриття. (Пер. з нім. В. Кам'янець). У кн. Мандичевський, Є. *Сила гармонії: кантата для солістів, хору, оркестру та органу*. Д. Фрізенеггер (упор.), сс. I–XII. Чернівці: Книги–XXI.
- Яцків, О. (1998). Віденець родом із Буковини. *Мистецтво та освіта*, 1, 61–63.
- Acatrini, V. (2018a). Compozitorul Eusebie Mandicevschi – pagini românești ale activității sale. *Glasul Bucovinei*, 4, 52–58.
- Acatrini, V. (2018b). Date inedite despre Eusebie Mandicevschi. *Țara Fagilor*, 27, 278–285.
- Mandyczewski, E. (2017). *Der Harmonie Gewalt: Kantate für Solisten, Chor, Orchester und Orgel*. (Herausgegeben von Dietmar Friesenegger). Chernivtsi: Кныhy–XXI.
- Norst, A. (1903). *Der Vereines zur Förderung der Tonkunst in der Bukowina. 1862–1902*. Czernowitz: Buchdruckerei-Gesellschaft.

Preda-Schimek, H. (2007). Eusebius Mandyczewski (1857–1929) Brahms' Vertrauter. *Österreichische Musikzeitschrift*, 62 (6), 24–33, <https://doi.org/10.7767/omz.2007.62.6.24>

REFERENCES

- Acatrini, V. (2018a). Composer Eusebius Mandyczewski – Romanian pages of his activity. *Glusul Bucovinei*, 4, 52–58 [in Romanian].
- Acatrini, V. (2018b). New data about Eusebius Mandyczewski. *Țara Fagilor*, 27, 278–285 [in Romanian].
- Acatrini, V. M. (2015). Return the lost names: the Mandyczewski family. *Young scientist*, 7 (2), 32–36 [in Ukrainian].
- Acatrini, V. M. (2017). Restoration of facts about the origin of Eusebius Mandyczewski. *Young scientist*, 11 (5), 703–706 [in Ukrainian].
- Demochko, K. (1990). *Musical Bukovina: History pages*. Kyiv: Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
- Friesenegger, D. (2017). Preface to the series: Music in Chernivtsi – the second opening. (Translated from German by V. Kamianets). In Mandyczewski, E. *The Power of Harmony: Cantata for soloists, choir, orchestra and organ*. Dietmar Friesenegger (ed.), pp. I–XII. Chernivtsi: Knyhy–XXI [in Ukrainian].
- Kapliienko-Iliuk, Yu. V. (2020). *Music art of Bukovyna: Style paradigms of composer art of the XIX–XXI centuries*. Chernivtsi: Bukrek [in Ukrainian].
- Kushnirenko, A. M., Zalutskyi, O. V., & Vyshpynska, Ya. M. (2011). *History of musical culture and education of Bukovina*. Chernivtsi: Chernivetskyi natsionalnyi universytet [in Ukrainian].
- Kyianovska, L. (2012). Eusebius Mandyczewski in musical Ukrainian studies. *Ukrainian music*, 1 (3), 38–47 [in Ukrainian].
- Mandyczewski, E. (2017). *The Power of Harmony: Cantata for Soloists, Choir, Orchestra and Organ*. Dietmar Friesenegger (ed.). Chernivtsi: Knyhy–XXI [in German].
- Norst, A. (1903). *The Association for the Promotion of Music in Bukovyna [Der Vereines zur Förderung der Tonkunst in der Bukowina]*. 1862–1902. Czernowitz: Buchdruckerei-Gesellschaft [in German].
- Norst, A. (2021). *Society for the promotion of musical art in Bukovyna. 1862–1902*. Chernivtsi: Knyhy–XXI [in Ukrainian].

- Preda-Schimek, H. (2007). Eusebius Mandyczewski (1857–1929) Brahms' confidante. *Österreichische Musikzeitschrift*, 62 (6), 24–33, <https://doi.org/10.7767/omz.2007.62.6.24> [in German].
- Yatskiv, O. (1998). A Viennese native of Bukovyna. *Art and education [Mystetstvo ta osvita]*, 1, 61–63 [in Ukrainian].
- Zalutskyi, O. V. (2012). Introductory article about Eusebius Mandyczewski. In O. V. Zalutskyi (compiler). *Musical local history of Bukovyna (dedicated to the 155th anniversary of E. Mandyczewski's birthday)*. (Textbook). Vol. 9, pp. 3–5. Chernivtsi: Chernivetskyi natsionalnyi universytet [in Ukrainian].

Yuliia Kapliyenko-Iliuk

Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University,
Doctor of Science in Art Criticism, Associate Professor,
the Department of Music
e-mail: yuliyakaplienko@gmail.com
ORCID iD: 0000-0002-6114-9680

**“The Power of Harmony” by Eusebius Mandyczewski as an example
of the composer’s early cantata work**

Statement of the problem.

The artistic work of the Bukovynian composer and musicologist of the second half of the 19th – the first quarter of the 20th century Eusebius Mandyczewski plays an important role in the formation and development of the composer school of Bukovyna. The study of the cantata “The Power of Harmony” – one of Mandyczewski’s early works – is important, because it allows us to reveal the fundamentals, which contributed to his future artistic growth.

Objectives, methods, and novelty of the research.

The purpose of the study is a musicological analysis of the cantata “The Power of Harmony” by E. Mandyczewski and identification the characteristic features of the composer’s creative thinking. Such detailed analysis of the work revealing the characteristic features of the artistic style of the Bukovynian composer is the innovative component of the research. A set of methods that are important for identifying the features of a composer’s musical work was used:

biographical, historical and cultural, method of musicological analysis, method of theoretical generalization.

Results and conclusion.

The artistic heritage of E. Mandyczewski is quite large, it covers various genres of musical work, but the most important one is the cantata genre. The study of the cantata “The Power of Harmony” revealed a number of features of the work and the stylistic foundations of the composer’s future mature work. The author demonstrated the skill of creating monumental genres and the ability to perform complex artistic tasks in a short period of time. We observe clear dramaturgy of the cantata, which is aimed at embodying the main idea of the work – an allegorical comparison of the harmony of the world, which grew out of chaos, with the formation of the musical culture of the Bukovynian region. This work reveals the composer’s romantic worldview, knowledge of the musical heritage of Western Europe, the style of foreign composers, and mastery of traditional writing techniques. E. Mandyczewski demonstrated the ability to operate a large group of performers, skillfully using the timbre of vocal voices and musical instruments. The expressiveness of the vocal melody is combined with the improvisation and virtuosity of individual instruments, in particular the violin, which is characteristic of the local performance tradition. High level of professionalism of the composer his mastery of the polyphonic writing technique attests: the use of polyphonic methods and forms, in particular the choral fugue, the use of timbre polyphony, etc.

In the cantata “The Power of Harmony”, E. Mandyczewski, despite his young age, showed talent and professional mastery of instrumentation, harmony and counterpoint, as well as knowledge of the nature of the human voice. This early composer’s cantata was a great success during the first performance that gave the composer an impetus for future achievements.

Keywords: *music of Bukovyna; Bukovynian composers; Eusebius Mandyczewski; John Dryden; musical style; large form; cantata; choral fugue.*

Стаття надійшла до редакції 15 березня 2023 року